

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



## دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم و تحقیقات شاهرود

پایان نامه جهت دریافت کارشناسی ارشد رشته حقوق M.A

گرایش: جزا و جرم شناسی

عنوان :

نقد و تحلیل سیاست کیفری ایران در قبال قتل‌های ناموسی

استاد راهنما :

دکتر سید محمود مجیدی

استاد مشاور :

دکتر محمدحسن حسینی

نگارنده :

مریم فراتی

سال تحصیلی 1391 - 1392

بنام هستی آفرین فکر و جان

دانی چرا در سیر خود بر خویش می لرزد قلم ترسد کند ظلمی روا، در حق مظلومی قلم

تشکر و قدردانی

با سپاس از علت العلل هستی ، پروردگار قادر و متعال که قلم را در دستان ناتوان این حقیر به حرکت  
واداشت و به او فرمان داد تا ذکات علم خویش را بپردازد.

علمی که با تلاش و حمایت تمامی اساتید محترم گروه حقوق جزا و جرم شناسی دانشکده حقوق و علوم  
انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات شاهرود حاصل گردید و در نهایت با زحمات دو استاد  
بزرگوار و گرامی جناب آقای دکتر سید محمود مجیدی و جناب آقای دکتر محمدحسن حسنی به بار نشست.

تقدیم به:

پدر فرزانه ام که همچون ستاره ای فروزان زندگیم را درخشان نمودند

و

مادر عزیزم که همچون شمعی سوختند تا گرمی بخش زندگی ام باشند

و

## همسر فداکارم که در این راه یار و یاورم بودند

### فهرست

عنوان .....	صفحه .....
چکیده	
مقدمه.....	۱
الف) بیان مسأله.....	۱
ب) ضرورت انجام تحقیق.....	۳
ج) پرسش های تحقیق.....	۴
د) فرضیات تحقیق.....	۴
و) پیشینه پژوهش.....	۵
ی) روش تحقیق.....	5
ه) سازماندهی پژوهش.....	۶
فصل نخست: مفاهیم، پیشینه، علل و درآمدی بر سیاست کیفری ایران در قبال قتل های ناموسی در ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی.....	7
مبحث نخست: مفاهیم و پیشینه تاریخی.....	8
گفتار نخست: واژه شناسی.....	8
بند اول) قتل ناموسی.....	9
بند دوم: ناموس.....	12

15	بند سوم: مهدورالدم.....
16	بند چهارم: اعتقاد به مهدورالدم.....
20	بند پنجم: فراش.....
21	بند ششم: تعصب.....
24	<b>گفتار دوم: پیشینه قتل های ناموسی.....</b>
24	بند اول: در ادیان الهی پیشین.....
24	(۱) در آیین یهود.....
26	(۲) در آیین مسیحیت.....
27	(۳) در آیین زرتشت.....
29	(۴) در آیین اسلام.....
31	بند دوم: در ایران.....
31	(۱) در دوران قبل از انقلاب.....
33	(۲) در دوران پس از انقلاب.....
36	<b>مبحث دوم: علل بروز قتل های ناموسی.....</b>
36	<b>گفتار نخست: وجود فرهنگ مردسالارانه.....</b>
37	بند اول: مفهوم جامعه مرد سالار.....
39	بند دوم: رابطه فرهنگ مردسالارانه و قتل ناموسی.....
41	<b>گفتار دوم: وجود متون قانونی جرم زا.....</b>
41	بند اول) تشریح مواد قانونی جرم زا در حقوق ایران.....
41	(۱) ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی.....
43	(۲) تبصره ۲ ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی.....
44	بند دوم: تشریح رابطه مواد قانونی جرم زا و قتل ناموسی.....
46	<b>گفتار سوم: وجود آداب و رسوم محلی خاص.....</b>
46	بند اول: تشریح وجود آداب و رسوم محلی در برخی مناطق کشور.....
49	بند دوم: تشریح رابطه آداب و رسوم محلی و قتل ناموسی.....
52	<b>مبحث سوم: تحلیل و نقد سیاست کیفری ایران در قبال قتل های ناموسی در ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی.....</b>
52	<b>گفتار نخست: مبانی فقهی و حقوقی ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی.....</b>
52	بند اول: مبانی فقهی.....

53	.....(۱)دیدگاه نخست فقهی(انحصار جواز قتل به زانی و زانیه محصن و محصنه).
54	.....(۲)دیدگاه دوم فقهی(جواز مطلق زانی و زانیه).
56	.....(۳) دیدگاه سوم فقهی(منع مطلق زانی و زانیه).
58	.....(۴) دیدگاه چهارم فقهی(جواز قتل زانی فقط).
61	.....بند دوم(مبنای حقوقی).
62	.....(۱) مبنای دفاع مشروع.
65	.....(۲) مبنای مهدورالدم.
68	.....(۳) مبنای اجبار معنوی.
69	..... <b>مبحث چهارم: شرایط ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی و در آمدی بر نارسایی ها.</b>
69	..... <b>گفتار نخست: شرایط.</b>
70	..... بند اول( مشاهده زانی و زانیه در حال ارتکاب جرم.
73	..... بند دوم( قتل زانی و یا زانیه در حال ارتکاب جرم.
74	..... بند سوم( علم به تمکین زن در صورت قتل زانیه.
76	..... گفتار دوم: نارسایی ها.
76	..... بند اول: جرم را بودن ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی.
78	..... بند دوم: برخلاف اصل برائت.
82	..... بند سوم: بروز نتایج ناعادلانه.
83	..... (۱) نقض اصل حق دفاع از خود.
84	..... (۲) نقض حق سکوت متهم.
85	..... (د) احتمال بروز سوء استفاده های مختلف.
87	..... <b>فصل دوم: تحلیل و نقد سیاست کیفری ایران در قبال قتل‌های ناموسی در تبصره ۲ ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی.</b>
88	..... <b>مبحث نخست: ارکان حقوقی تبصره ۲ ماده ۲۹۵ و درآمدی بر اقسام اشتباه در شخصیت.</b>
88	..... <b>گفتار نخست: ارکان حقوقی تبصره ۲ ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی.</b>
88	..... بند اول:رکن قانونی.
91	..... بند دوم: رکن مادی.
93	..... بند سوم: رکن روانی.
94	..... گفتار دوم: اقسام اشتباه در شخصیت.
94	..... بند اول: اشتباه در استحقاق.

95	بند دوم: اشتباه در مفهوم.....
97	بند سوم: اشتباه در هویت مجنی علیه.....
99	<b>مبحث دوم:</b> رویکرد های حقوقی و فقهی در قبال اشتباه در شخصیت.....
100	<b>گفتار اول:</b> رویکردهای فقهی.....
102	<b>گفتار دوم:</b> رویکردهای حقوقی.....
103	<b>گفتار سوم:</b> تحلیلی بر رویه قضایی ایران.....
108	<b>مبحث سوم:</b> تحلیل نارسایی های تبصره دوم ماده ۲۹۵، علت شناسی نارسایی و راهکارهای اصلاحی.....
108	<b>گفتار نخست:</b> نارسایی ها.....
108	بند اول: تعارض با انحصار اصل صلاحیت دولت در اعمال مجازات.....
113	بند دوم: تعارض با حقوق دفاعی متهم.....
116	بند سوم: تعارض با سایر مواد قانونی.....
120	<b>گفتار دوم:</b> علت شناختی نارسایی ها.....
120	بند اول: عدم توجه به نظم عمومی.....
122	بند دوم: وجود رویکرد فرد محوری در مقررات قانونی.....
124	بند سوم: عدم توجه به شرایط و اوضاع و احوال بر موازین فقهی.....
۱۲۵	نتیجه گیری.....
131	پیشنهادات.....
۱۳۳	منابع.....



## چکیده

قتل ناموسی، یکی از سبعانه ترین و قدیمی ترین انواع خشونت علیه زنان، در سطح وسیعی در آسیا و آفریقای شمالی و در دو دهه اخیر، در اروپا و آمریکای شمالی رایج شده است. هر سال هزاران زن قربانی این شکل از خشونت نظام مردسالاری می شوند. اگر در گذشته قتل ناموسی خیرساز نبود و پایمال کردن حق حیات هر زن در سکوت مرگبار خانواده، جامعه، حکومت و رسانه ها به فراموشی سپرده می شد، امروز چشم پوشی کردن از این جنایت به آسانی امکان پذیر نیست. امروز صدای قربانیان در رسانه ها، مجالس قانونگذاری، مجامع حقوقی، و محافل دانشگاهی شنیده میشود. این در حالی است که ما در دورانی به سر میبریم که زنان هم دوش و هم گام با مردان در صحنه های مختلف سیاسی، اجتماعی، هنری و... حضور چشم گیری دارند و لازمه این حضور ارتباط با مردان دیگر است. در قوانین ایران طبق ماده ۶۳۰ تعزیرات هر گاه مرد همسر خود را در حال زنا با مرد اجنبی دیده و علم به تمکین زن داشته باشد می تواند هر دوی آنها را به قتل برساند، که مبنای این ماده فتاوی فقها می باشد، که البته نظرات مخالفی هم بین برخی از علما همانند ابوالقاسم خوئی مطرح شده است، این همان ماده قانونی است که بر مبنای آن بسیاری از افراد مرتکب قتل های ناموسی میشوند، بدون اینکه کیفری سخت را در انتظار خود ببینند.

و همچنین تبصره ۲ ماده ۲۹۵ ق.م.ا. مصوب ۱۳۷۵ سابق که یکی از مواد جنجالی در رویه قضایی ایران بوده است که قانون گذار با تصویب این تبصره اعتقاد به قصاص یا مهدورالدم بودن را در قتل موثر دانسته و اجازه کشتن افراد جامعه را به دست افراد غیر ذیصلاح داده بود، البته در قانون جدید مواد ۳۰۲ و ۳۰۳ به شکلی دیگر بیانگر همان موضوع تبصره ۲ ماده ۲۹۵ ق.م.ا. منسوخ شده می باشد و همچنان این مهم که هر فردی صرف اعتقاد به جایز بودن قتل فردی دیگر بتواند او را به قتل برساند پا بر جاست و این نقیصه از قانون ما حذف نشده است.

در این پژوهش کوشش بر آن است که تحلیلی هر چند کوتاه بر سیاست کیفری ایران در قبال اینگونه قتل ها داشته باشیم.

## واژه های کلیدی

## مقدمه

### الف) بیان مساله

در سالهای اخیر توجه به مسئله اجتماعی قتل های ناموسی بیشتر شده و واکنش جامعه ایرانی به این آسیب اجتماعی افزایش یافته است. انعکاس خبرهای مربوط به این نوع قتل ها و نقدهای اجتماعی روانشناختی نسبت بدان از یک سو، حساسیت پذیری بیشتر جامعه را نشان داده و از سوی دیگر بیانگر ایجاد تدریجی تحولات فرهنگی و اجتماعی در جوامع سنتی ایران است. متأسفانه تا کنون اکثریت انتقادات و اظهار نظرها در این باره خارج از یک پژوهش علمی بوده که جدا از بیان حساسیت ها و احساسات نبوده اند. روی دیگر سکه قتل های ناموسی ناهمسویی دستگاه های اجرایی در بیان گزارش های مستند و آمارهای واقعی رخداد این جرایم است. این خود هرگونه بررسی روانشناختی - جرم شناسی آسیب اجتماعی حاضر را با مشکل مواجه می نماید. به درستی تا زمان عدم دستیابی به مدارک و اسناد معتبر ادعای رشد یا کاهش آمارهای این قتل ها خارج از بی طرفی علمی است.

قتل های ناموسی پدیده ای مختص به یک یا چند کشور خاص نیست. بر اساس آمارهای سازمان ملل متحد قتل های ناموسی تقریباً در تمام دنیا در حال اتفاق افتادن است. البته رواج این پدیده در کشورهای مختلف دنیا به یک اندازه نیست. این قتل در کشورهای آسیایی شدت بیشتری دارد. به نحوی که کشورهایی مانند پاکستان، بنگلادش، اندونزی، اردن و ترکیه بالاترین آمار مربوط به وقوع قتل های ناموسی را در اختیار دارند. از سوی دیگر این پدیده محدود به یک یا چند دین و مذهب خاص هم نیست. اما قتل های ناموسی اغلب در کشورهای با اکثریت جمعیت مسلمانان اتفاق می افتد.

این در حالی است که بسیاری از مراجع تقلید<sup>۱</sup> و صاحب نظران مسائل دینی این رویه را قاطعانه محکوم کرده و اتکای آن را به مبانی دینی انکار می کنند.<sup>۲</sup> قتل های ناموسی یک آداب و رسوم قبیله ای و ما قبل اسلامی است و حاکی از تمایل جوامع مرد سالار در ادامه دادن به کنترل مطلق بر ساختار خانواده می باشد.

جامعه مدرن جامعه ای قانون مدار است. به عبارتی قانون در دنیای مدرن ابزار مشروع و قدرتمند است که در همه جوامع مورد احترام و ستایش می باشد. در انظار و افکار عمومی نیز به صورت امر مسلم درآمده است و رعایت آن از ضروریات و الزامات نظم و آرامش جامعه تلقی می شود. از این رو قتل های ناموسی که توسط افراد و عوامل خارج از چارچوب و نمادهای قانونی انجام می گیرد، فقط قتل به شمار نمی آیند، بلکه اعمالی هستند که اقتدار دستگاه قضایی و رسمی کشور را زیر سوال می برند. هم اکنون، قتل های ناموسی به عنوان یکی از مسائل مطرح در همایش ها و اجلاس های جهانی مورد توجه قرار گرفته است.

اما با وجود این، پیرامون این واقعیت طی سالهای گذشته در ایران، تحقیقات و مطالعات منسجم و علمی چندانی انجام نگرفته است که علت مهم این امر را باید در روحیه غیرعلمی نهادهای عمومی و رسمی برای کشف علمی پدیده ها و بررسی آنها و همچنین حساسیت های فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی و عدم تمایل مردم به همکاری با پژوهش گران مختلف در این مسئله دانست. در این تحقیق سعی بر این است که به بررسی این پدیده از نظر جرم شناسی پرداخته شود. مطالعات جرم شناسی تفاوت هایی با دیگر مطالعات دارد. در مطالعات جرم شناسی مهمترین هدف، پرداختن به علل و عوامل وقوع یک جرم یا انحراف است. جرم شناسی علاوه بر بحث درباره علل و عوامل به نحوه واکنش مناسب در مقابل یک پدیده و همچنین ارائه راه کارهای گوناگون برای پیش گیری از آن نیز می پردازد.

در وقوع قتل های ناموسی علل و عوامل مختلف فرهنگی - اجتماعی و قانونی دخالت دارند که بررسی جامع و کامل همه آنها نیازمند انجام تحقیقات و مطالعات فراوان است.

۱- مراجعی مانند علامه فضل اله، آیت الله صانعی و آیت الله سیستانی

2-(See to iran bar association.) org

در این پژوهش، واکنش های قانونی که نظام تقنینی ما در مقابل این پدیده قبل یا بعد از انقلاب، از خود نشان داده است مورد اشاره قرار گرفته و در نهایت به مؤثرترین و بهترین راه کارهایی که برای پیش گیری از وقوع قتل های ناموسی در جامعه می تواند از سوی مسئولان ذی ربط مورد اتخاذ قرار بگیرد پرداخته خواهد شد و از سویی ماده ۶۳۰ و تبصره ۲ ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی نیز مورد بررسی قرار می گیرد.

## ب) ضرورت انجام تحقیق

در پدیده شوم قتل های ناموسی، قاتل، خود به اندازه مقتول قربانی است. پس اگر قرار است دنبال راه حلی برای مشکل قتل های ناموسی باشیم، باید همه عناصر و عوامل موثر و موجود در شکل گیری آن را در کنار هم در نظر بگیریم.

در رخ دادن قتل های ناموسی این عوامل تعیین کننده اند:

الف- رسوم نادرست مذهبی و قبیله ای

ب- عدم تلاش های فرهنگی مناسب از سوی نهادهای فرهنگی، دولتی یا مستقل

ج- قوانین حکومتی که در این مورد نه تنها بازدارنده نیستند، بلکه به عنوان مشوق نیز عمل می کنند.

کاهش یا حذف کامل وقوع قتل های ناموسی نیاز به فعالیت های گسترده برای ایجاد تغییرات و رفع دلایل ذکر شده دارد. نقش دولت در این زمینه، در وضع قوانین بازدارنده بسیار مهم است. توجه داشته باشیم قصد ما در این جا از عنوان کردن این موضوع اساسا تشویق یا موافقت با مجازات اعدام نیست، اما در هر حال مجازات های سخت و سنگین برای چنین جرایمی در بسیاری از موارد می تواند از وقوع جرم جلوگیری کند. در بسیاری موارد، وضع یک قانون بازدارنده، در مدت زمانی کوتاه یا طولانی بسته به شرایط، سبب فرهنگ سازی در آن مورد خاص شده است. در موضوع مورد بحث ما نیز ممکن است این زمان سال های زیادی طول بکشد، اما به نظر می رسد وضع قوانین بازدارنده در هر حال، ضروری است.

## ج) پرسش های تحقیق

۱- آیا مجازات‌های تعیین شده در قانون مجازات اسلامی می‌تواند عاملی بازدارنده در مورد قتل‌های ناموسی باشد؟

۲- آیا خلاء‌های تقنینی باعث جسارت بیشتر افراد در ارتکاب قتل‌های ناموسی می‌باشد؟

#### د) فرضیات تحقیق

۱- بنظر می‌رسد حبس تعزیری مقرر در قانون به هیچ وجه جنبه بازدارنده و اعرابی ندارد.

۲- بنظر می‌رسد آگاهی از خلاء‌های تقنینی باعث جسارت بیشتر این افراد در ارتکاب قتل‌های ناموسی می‌شود.

#### ه) پیشینه پژوهش

در خصوص قتل‌های ناموسی مقالات فراوانی به رشته تحریر درآمده است و همچنین برخی از کتب در این باره نظرانی را عنوان کرده‌اند. از طرف دیگر در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران نیز پایان نامه از دیدگاه جرم‌شناسانه به بررسی قتل‌های ناموسی پرداخته است و لیکن تاکنون پژوهش و بررسی کاملی با رویکرد پایان نامه حاضر در این مورد انجام نشده است. بنابراین انجام این پژوهش تکرار مباحث قبلی محسوب نمی‌شود و از این باب کاری نو محسوب می‌شود. علاوه بر تحقیقات پراکنده‌ای که در این رابطه انجام گرفته است چند مقاله و یک پایان نامه که به طور کلی به این بحث پرداخته‌اند که در ادامه به به جزئیات آنها اشاره می‌شود.

کازمی سرکانی، سیدسجاد (۱۳۸۹)، قتل‌های ناموسی و چالش‌های فراروی آن، فصلنامه پژوهش‌های فقه و حقوق اسلامی، شماره ۲۱، پاییز.

کازمی، سیدسجاد، زرخ، احسان (۱۳۸۹)، راهبردهای پلیس در پیشگیری از قتل‌های ناموسی، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، شماره ۱۵، تابستان.

کاظمی، سجاد (۱۳۸۸)، بررسی جرم شناسی قتل های ناموسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران.

## و) روش تحقیق

روش تحقیق در پایان نامه حاضر، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. روش جمع آوری داده‌ها و اطلاعات، اسنادی و کتابخانه‌ای می‌باشد. نگارنده با مراجعه به کتابخانه‌های مهم و بررسی مخازن آن، اسناد و مدارک مورد نیاز را جمع-آوری نموده و آن را مبنای نگارش خویش قرار داده است و نیز با استفاده از پایان نامه‌های مرتبط با موضوع و نشریات و جزواتی که در خصوص موضوع تحقیق مطالبی را اظهار نموده‌اند و همچنین مراجعه به دادگاه‌های دادگستری و همچنین دادرسی رسیدگی به جرایم پزشکی سعی نموده است که تحقیق نسبتاً جامعی را به رشته تحریر در آورد.

## ز) سازمان دهی پژوهش

پژوهش حاضر مشتمل بر دو فصل می‌باشد. فصل نخست به کلیات و تبیین مفاهیم مورد بحث من جمله قتل های ناموسی، رویکردهای قانونی و فقهی به چنین قتل هایی و در نهایت به تحلیل سیاست های کیفری این قتل ها در نظام کیفری کشورمان پرداخته شده است. فصل دوم نیز یکی از اصلی ترین مبانی قانونی چنین قتل هایی یعنی تبصره ۲ ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ مورد بحث واقع می گردد. البته لازم به ذکر است که این تبصره در قانون مجازات اسلامی جدید حذف شده است.

**فصل نخست:** مفاهیم، پیشینه، علل و درآمدی بر سیاست کیفری  
ایران در قبال قتل های ناموسی در ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی

### مبحث نخست: مفاهیم و پیشینه تاریخی

قتل های ناموسی یکی از واقعیت های اجتماعی است که از گذشته دور وجود داشته و تا به امروز به حیات خود ادامه داده است. قتل های ناموسی در مواردی نظیر روابط عاشقانه غیر متعارف، خیانت به همسر، زنا، فرار از خانه، از دست رفتن بکارت، و نمونه های مشابه که اعمال و رفتارهای ضد ناموسی، بی عفتی، بدنامی و فضاحت تلقی می شوند رخ می دهند. گاهی انتشار یک شایعه یا یک خبر در سطح عموم هم می تواند بدنامی وی آبرویی را برای ناموس خانواده و فامیل در پی داشته باشد.

مجازات عمل یا هرگونه سواستفاده نامشروع در روابط جنسی، معمولاً مرگ است. جامعه سنتی مرگ را تنها وسیله ای می داند که می تواند رسوایی و بدنامی بوجود آمده را برطرف نماید و ناموس لکه دار شده را از این رسوایی نجات دهد. بنابراین خلاص شدن از جسم زن خطاکار را خلاصی از ننگ و رسوایی می دانند. که معمولاً مردان خونی و فامیل اعم از برادر، پدر، پسر، همسر، پسرعمو و دیگر نزدیکان زن هستند که مجازات را اجرا می کنند.

### گفتار نخست: واژه شناسی



ابتدائاً و برای ورود به بحث لازم است که عبارات و واژگانی که به نوعی با موضوع، در ارتباط هستند توضیح داده شوند و یک آشنایی ابتدایی با واژگانی که در این تحقیق به صورت مکرر از آنها استفاده می شود حاصل شود، برای این منظور در این مبحث این مفاهیم مرتبط با قتل ناموسی مورد بررسی قرار می گیرند.

### بند اول) قتل ناموسی

درخصوص تعریف اصطلاح «قتل ناموسی» لازم به ذکر است که تا کنون تعریف رسمی از سوی سازمان ها و نهادهای بین المللی در زمینه خشونت علیه زنان یا حقوق بشر مطرح نشده است. اما آنچه که معلوم است، این نوع قتل ها یکی از اشکال جرایم ناموسی علیه زنان می باشد. و در واقع قتل ناموسی نوع خاص و مهمترین مصداق این مجموعه است. (honour killing)

یاسمین حسن روزنامه نگار پاکستانی قتل های ناموسی را این چنین تعریف کرده است: «عمل آدم کشانه ای که در آن، زن را به خاطر رفتار غیر اخلاقی که مرتکب شده یا گمان می رود که از او سرزده است به قتل برسانند».<sup>۳</sup>

البته تعاریف دیگری نیز توسط نویسندگان مختلف به عمل آمده است. که در ادامه به بعضی از آنها اشاره می شود:

«قتل های ناموسی یک سنت و رویه باستانی است که در آن، مردی یکی از زنان خویشاوند خود را به نام ناموس و شرافت خانواده و به دلیل ارتباط نامشروع او با دیگری، حتی اگر زن قربانی یک تجاوز جنسی شده باشد، به قتل برساند».<sup>۴</sup>

---

۳- غانمی، کفاح، (۱۳۸۴)، بررسی عوامل اجتماعی موثر بر گرایش به قتل های ناموسی در استان خوزستان، پایان نامه ارشد، دانشگاه تربیت معلم، ص ۴

۴- Asia pacific Tripathi aru shree and yadav – supriya – for the sake of hour but whose honour - journal of law. Val 2/2001 , P964.

قتل ناموسی یک عبارت کلی است که اشاره دارد به قتل عمدی همراه با سبق تصمیم، در مورد یک دختر صغیر (که هنوز به سن بلوغ نرسیده است)، یک زن جوان یا حتی یک زن بزرگسال به وسیله یک یا چند نفر از اعضای مرد خانواده یا فامیل.

«قتل های ناموسی به کشتن زنان به دست نزدیکانشان به خاطر انحراف از هنجارهای جنسیتی که به وسیله جامعه برای آنها تعیین شده است گفته می شود».<sup>۵</sup>

همانطور که مشخص است در همه تعاریف مقتول فقط زن است و در واقع براساس این تعاریف، قتل های ناموسی صرفاً جرمی علیه زنان می باشد. البته این معنای اخص قتل های ناموسی است و در قسمت بعدی که در خصوص مصادیق مورد نظر قتل های ناموسی می باشد به طور مفصل در این خصوص توضیح داده خواهد شد.

قتل های ناموسی را می توان عملی دانست که طی آن، مردان خونی و خویشاوند، یکی از افراد مؤنث خانواده خود را اعم از خواهر، دختر، مادر، همسر، و ... را به دلایل مختلفی مانند داشتن رابطه جنسی با دیگری و حتی گاه به خاطر سوء ظن به او یا انتشار یک شایعه در خصوص انجام چنین عملی به قتل برسانند. تا به زعم خود، لکه ننگ و رسوایی پیش آمده از این عمل را از دامان خانواده و فامیل پاک شود. یک زن می تواند به دلایل گوناگونی مورد تهاجم خانواده اش قرار بگیرد. اموری مانند داشتن رابطه جنسی از زنا با دیگری، فرار زن یا دختر از خانه، طلاق از همسر، رابطه تلفنی با افراد نامحرم، شایعات بین مردم، و بسیار دلایل دیگر. البته این امر رابطه تنگاتنگی با سطح فرهنگ هر جامعه دارد و با توجه به جوامع مختلف، ممکن است مصادیق گوناگونی موجبات لکه دار شدن حیثیت و آبروی خانواده را فراهم کند. به طور مثال در جوامع به شدت سنتی و قبیله ای مانند پاکستان یا بنگلادش، حتی صحبت کردن آشکارا و علنی یک دختر یا زن با افراد غریبه و نامحرم می تواند به خلاف شرف و آبروی خانواده محسوب شده و موجبات سوءظن اعضای خانواده و قتل زن را فراهم کند. اما در جوامع اروپایی، مکالمه یک دختر با افراد ناشناس یک امر کاملاً

معمولی و پیش پاافتاده محسوب می شود. مرتکبان قتل های ناموسی به طور معمول پدران، برادران، پسران و شوهران زنان و دختران می باشند اما در مواردی مشاهده شده است که حتی عموها و یا پسرعموها و دیگر اعضای خانواده در ارتکاب قتل دست داشته اند. و حتی در بعضی مواقع ممکن است کل خانواده به صورت جمعی تصمیم به قتل بگیرد و از میان خود یک نفر را انتخاب کرده و به او دستور دهند، زنی که موجبات سرافکندهی خانواده را فراهم کرده است به قتل برساند. که این امر در برخی کشورها مانند پاکستان یا هند به کرات مشاهده می شود.<sup>۶</sup>

در اکثر پرونده های مربوط به قتل های ناموسی، زنان، قربانی تعصبات ناموسی اعضای خانواده خود می شوند. اما در بعضی موارد ممکن است علاوه بر زن، مرد یا مردان دیگری هم به قتل برسند. و حتی ممکن است در مواردی تنها مردان به خاطر لطمه ای که بر آبروی خانواده وارد آورده اند به قتل برسند. بنابراین مردان نیز می توانند به عنوان قربانیان قتل های ناموسی قرار بگیرند. در برخی کشورها مانند انگلستان یا آمریکا، قتل مردان همجنس باز نیز در ردیف قتل های ناموسی قرار داده می شود. زیرا این امر به عقیده برخی خانواده های انگلیسی هنوز امری ناپسند و زشت محسوب می شود و از این رو اگر یکی از اعضای خانواده اقدام به چنین اعمالی نماید ممکن است توسط دیگر اعضای خانواده به قتل برسد. براساس آمارهایی که در انگلستان به طور سالیانه منتشر می شود، حدود ۱۰ درصد افرادی که به خاطر مسائل ناموسی در این کشور به قتل می رسند، مردان هستند. البته لازم به ذکر است که اگرچه در جوامعی مانند ایران یا کردستان عراق ممکن است مردان نیز قربانی قتل های ناموسی شوند اما در کشورهایی مانند ترکیه، زنان تقریباً تنها کسانی هستند که به دلیل رفتار خود کشته می شوند، حتی اگر در اعمال ارتكابی توسط او یک مرد دیگر هم دخالت داشته باشد.<sup>۷</sup> بنابراین قتل های ناموسی شامل همه قتل هایی است که با انگیزه ای ناموسی بر علیه زنان، دختران، و یا مردان به وقوع می پیوندند.

## بند دوم: ناموس

ناموس کلمه ای است که مأخوذ از فرهنگ یونانی بوده و در لغت به آبرو، عزت، نیکنامی، اعتبار، شهرت، عفت، پاکدامنی، شرم و غیرت، عصبیت قومی، ملی، خانوادگی و زن، خواهر، مادر مرد و دفاع از خود معنی شده است.

در فرهنگ فارسی عمید نیز معانی مختلفی مانند شرف، عصمت، راز، صاحب سر و مطلع به باطن امور برای کلمه ناموس ذکر شده است.<sup>۸</sup>

ناموس یک مفهوم شناور و سیال می باشد که در فرهنگ ها و جوامع مختلف به طور گوناگونی معنا و مصداق می یابد. اما به طور کلی در اکثر جوامع ناموس دارای دو جنبه عمومی و خصوصی است.

از یک طرف این واژه احترام و حیثیت شخصی یک فرد را توصیف می کند، یک شخص چگونه در جامعه به خود می نگرد، اما در عین حال مفهوم ناموس نوع دید و نگاه جامعه نسبت به این شخص و ارزش او را نیز در بر دارد.<sup>۹</sup>

میزان زیادی از این نوع دید، بستگی به رفتار و حرکات زنان خویشاوند فرد دارد و آنها هستند که نوع نگاه جامعه به یک فرد را تعیین می کنند. در واقع یک فرد برای اینکه احترام و عزت خود را در جامعه حفظ کند، علاوه بر این که باید رفتارهای خود را در چارچوب هنجارها و ارزش های فرهنگی آن جامعه خاص تنظیم نماید همچنین باید بر بدرفتاری های نزدیکان خود نیز نظارت و کنترل داشته باشد. و بر همین اساس است که شرافت و به اصطلاح ناموس یک شخص بستگی تامی به رفتار دیگران پیدا می کند و مشخص می شود که افتخار و سربلندی یک فرد صرفاً به رفتار خودش بستگی نخواهد داشت.<sup>۱۰</sup>

---

۸- عمید ، حسن، (۱۳۷۱) ، فرهنگ فارسی عمید انتشارات امیرکبیر ، چ هشتم ، تهران ، ج دوم، ص ۱۸۹۱

۹ - Brandon- james – crimes of Community center for social chesion2008P3

۱۰ - K. Araji – Sharon – crime of onout and shame – the journal of criminology – 2000 P.2